

Іван Франко

і методика викладання української літератури

ВОЛОДИМИР МИКИТЮК

**ІВАН ФРАНКО
І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Навчально-методичний посібник

*Рекомендовано Вченою радою Львівського національного
університету імені Івана Франка як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

**ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН**

УДК 821.161.1:378.14

М 59

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор Дрогобицького
державного педагогічного університету ім. І. Франка

Ігор Набитович;

доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури
і порівняльного літературознавства Тернопільського
національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

Ольга Куца;

доктор педагогічних наук, професор кафедри української і зарубіжної
літератури та методики навчання Переяслав-Хмельницького державного
педагогічного університету ім. Г. Сковороди

Ганна Токмань

*Рекомендовано Вченою радою Львівського національного
університету імені Івана Франка як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів
(Протокол №3 від 23 жовтня 2013 р.)*

Микитюк Володимир

М 59 Іван Франко і методика викладання української літератури :
навчально-методичний посібник / Володимир Микитюк.
— Тернопіль: Навчальна книга — Богдан. — 200 с.

ISBN 978-966-10-8084-2

У навчально-методичному посібнику систематизовано методологічні концепти Івана Франка про специфіку вивчення української літератури як навчальної дисципліни у школі та університеті. Посібник засновано на матеріалах спецкурсу для студентів філологічного факультету та реалізовано у площині системного вивчення теорії та практики методичних основ викладання української літератури у середній і вищій школі. Актуалізовано погляди Франка на методику вивчення літератури, особистість учителя, педагогічне кредо, лекторську майстерність, програми викладання. Розглянуто окремі аспекти безпосередньої дидактичної діяльності класика, сучасної рецепції його художніх і наукових текстів з педагогічною тематикою.

Адресовано студентам і викладачам вищих навчальних закладів, учителям-словесникам. Посібник буде корисний усім, хто зацікавлений у вдосконаленні методики викладання української літератури.

УДК 821.161.1:378.14

Охороняється законом про авторське право.

*Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

ISBN 978-966-10-8084-2

© Навчальна книга — Богдан

НА СОНЯЧНИХ ШПИЛЯХ ЛІТЕРАТУРИ

(пролегомени до посібника Володимира Микитюка)

Сьогодні дедалі повніше і ясніше розкривається універсальний геній Івана Франка, який залишив свої нестерті сліди чи не в усіх сферах духовного життя України. Справді, важко знайти ту галузь гуманітарних знань, де б не виявився його дивовижний талант, матеріалізований у сотнях, тисячах різноманітних художніх і наукових праць, що не припадають порохом на книжкових полицях, а продовжують розвивати й збагачувати національну науку та культуру. Ще не так давно один відомий учений, доктор економічних наук, цілком серйозно дорікав учасникам традиційної щорічної франківської конференції за те, що вони «зробили» Франка письменником, адже, на його думку, він був економістом (!). Мабуть, подібний казус не загрожує авторові навчально-методичного посібника «Іван Франко і методика викладання української літератури» Володимирові Микитюкові, бо «звичайний слухач виділу філософічного Львівського ц. к. університету» Іван Франко за сприятливіших суспільних умов міг стати якщо не університетським, то принаймні гімназійним професором і викладати з-поміж інших дисциплін руську (українську) словесність.

Першою методичною працею Франка-студента можна вважати його розвідку «Женщина-мати», яку протягом 1875–1876 років друкував студентський часопис «Друг» за підписом «Джеджалик». Молодий автор мовби тоді готував себе до майбутньої педагогічної

діяльності. Він високо підносив роль жінки-матері, чиїм обов'язком «єсть розвивати природні дарування дитини і провадити її на властиву дорогу»¹. І. Франко природно вважав, що мати повинна розбудити дух дитини, а вчитель — розширити й упорядкувати знання, тобто продовжити справу домашнього виховання. При цьому, на його думку, «дім і мати учать любов'ю, школа — наставленням і карністю»². Письменник застерігав від того, щоб мати сама вчила свою дитину, оскільки, по-перше, вона не має «правдивого плану науки», а, по-друге, може «впоїти в дитя власнії блуди і ошибочнії поняття». Навіть якщо жінка володіє методичною наукою і сама вчить інших дітей, то для власної дитини вона буде найгіршою вчителькою: «Безчисленні обставини, як домашні заняття і обов'язаності, товарищества, розривки і успосіблення, не дозволяють їй правильно держати научних годин або позбавляють її терпеливості і духового спокою, котрий при науці необхідний»³. Тому І. Франко робив висновок, що всяке окреме, одностороннє навчання є шкідливим для розвитку дитини.

Показовими є методичні міркування автора статті про лектуру для дітей. Насамперед він виходив із парадоксальної тези, що «не належить дітей заскоро заставляти читати, а коли уже можуть читати, не належить їм дозволяти задовго і зачасто читанням займатися»⁴, адже читання шкодить «тілесному і духовому здоров'ю дітей», які подовгу просиджують у кімнаті й цим приносять шкоду своєму організмові. Письменник ставив вимогу, щоб дитина, якій дають у руки книгу, розуміла те, що в ній надруковано, щоб читання стало справді «здоровим кормом для духа», а не призвело до пустих думок, до неясних, половинних уявлень і до небажаної для її розвитку втоми мозку і тіла.

У дітей від чотирьох до шести років, за спостереженням І. Франка, ще немає «вступних умовій до читання». Вони перевертають книжечки, шукають малюнки, читають тільки коротенькі історії,

¹ Франко І. Жінчина-мати // Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у 50 т. — К. Наукова думка, 2008. — Т. 53. — С. 560.

² Там само. — С. 565.

³ Там само. — С. 566.

⁴ Там само. — С. 569.

аби швидше закінчити читання. Їх цікавлять неправдоподібні казки й дива, їхня «фантазія отримує хоровите, неприродне направлення». «Природа, чи то правдива, чи в образі, — підкреслював письменник, — єсть єдиною на той час багатою і великою книгою, до котрої мати або отець в потребі можуть лиш дещо об'ясняючого додати»⁵.

І тільки, починаючи від семирічного віку, дитина втягується в читання і зв'язує свій духовний розвиток із книжкою. З цього часу посилюється відповідальність із боку вчителя в справі підбору потрібної лектури і контролю за читанням. Найкращою лектурою для дітей Франко вважав малі розповіді із подорожей та історії з народного життя, де все живе і ясне, спосіб вираження короткий, простий і зрозумілий. Зразком таких початкових творів, потрібних дітям, для нього були книги про Робінзона Крузо Даніеля Дефо, про хатину дядька Тома Гарріет Бічер-Стоу, про Соколине Око Джеймса Фенімора Купера, повісті Григорія Квітки-Основ'яненка й Миколи Устияновича, поеми Тараса Шевченка «Гамалія», «Наймичка» і «Максимова криниця». Роль матері, наголошував письменник, зводиться до того, що вона, перш ніж дати книжку дитині до рук, сама повинна перечитати її. Найкраще читати разом із дитиною вголос, пояснюючи при цьому важкі й незрозумілі місця. Застерігав І. Франко й від книжок еротичного змісту: «Іменно повинна мати на то смотрити, щоби не попадали в руки дитині сочинення, де любов к лицу другого пола єсть причиною ділання або де страсть перемагає обов'язаності»⁶.

Пізніше у своїй художній практиці письменник, мабуть, чи не найбільше цінував серед дитячої лектури народні казки, відповідно підбирав і літературно обробляв їх для наймолодших читачів. Володіючи великим даром митця і сильним педагогічним чуттям, прекрасно знаючи життя дітей і проблеми школи, Іван Франко своїми творами підніс українську дитячу літературу на якісно новий ідейно-естетичний рівень. Фактично його потрібно вважати її основоположником.

⁵ Там само. — С. 565.

⁶ Там само. — С. 571.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.